

УДК 664

В. Стручок, Д. Мудра

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЕКТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ УПРАВЛІННЯ
ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ ДО 2030 РОКУ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
ІНФРАСТРУКТУРНИХ ЗАХОДІВ З ПЕРЕРОБЛЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ
ВІДХОДІВ**

V.Struchok, D.Mudra

**RESEARCH OF THE PROJECT OF THE NATIONAL WASTE
MANAGEMENT PLAN IN UKRAINE BEFORE 2030 ON CONDUCTING
INFRASTRUCTURE MEASURES FOR THE PROCESSING OF SOLID DOMESTIC
WASTES**

В Україні далі залишається невирішеною проблема управління відходами, в тому числі твердими побутовими відходами (ТПВ). З метою забезпечити вирішення зазначеної проблеми Кабінет Міністрів України (КМУ) своїм розпорядженням від 8.11.2017 р. №820-р схвалив Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року. На виконання зазначеного розпорядження Міністерство екології та охорони навколишнього природного середовища разом з іншими центральними органами виконавчої влади (далі - ЦОВВ) розробило проекти Національного плану управління відходами до 2030 року (далі - план) та відповідного розпорядження КМУ про його затвердження.

Виходячи з тексту Національної стратегії (далі - стратегія) термін управління (регулювання) відходами передбачає здійснення заходів щодо багаторазового використання природних ресурсів, перероблення (оброблення) відходів, утилізація відходів. В цій галузі діяльності органів виконавчої влади всіх рівнів ситуація характеризується як критична, де протягом тривалого часу відсутнє адекватне реагування на її виклики, що призвело до поглиблення екологічної кризи і загострило соціально-економічну ситуацію в суспільстві та обумовлює необхідність реформування і розвитку з урахуванням вітчизняного та світового досвіду управління відходами.

Складність ситуації з відходами, у тому числі з ТПВ, в Україні порівняно з іншими розвинутими країнами пов'язана з великими обсягами утворення ТПВ та у відсутності інфраструктури поводження з ними, що об'єктивно зумовлено наявністю в Україні необхідних площ для складування, часу для прийняття необхідних рішень щодо застосування більш енергоощадливої, економічно вигідної схеми поводження з ТПВ. Наслідками зазначених об'єктивних причин стало розміщення ТПВ без урахування можливих небезпечних наслідків їх впливу на стан навколишнього природного середовища і здоров'я людей, неналежний рівень використання відходів як вторинної сировини внаслідок недосконалості організаційно-економічних засад залучення їх у виробництво,

відсутність фінансування державою створення мережі об'єктів інфраструктури з перероблення та утилізації ТПВ як окремої галузі національної економіки.

Тому домінуючим способом поводження з ТПВ в Україні є їх вивезення та захоронення на полігонах (полігонне захоронення) та сміттєзвалищах. У 2016 році було перероблено лише 5,8% утворених ТПВ, в тому числі 2,71% (1,3 млн. куб. метрів) – спалено, 3,09% (1,53 млн. куб. метрів) – спрямовано на інші сміттєпереробні комплекси та близько 0,003% (2000 куб. метрів) – компостовано. Решту 94% вивезено на полігони та сміттєзвалища, яких станом на 2016 рік в Україні налічувалося 5470 одиниць, з них 305 (5,6%) перевантажені, а 1646 (30%) не відповідають нормам вітчизняної екологічної безпеки, 99% не відповідає європейським вимогам. Крім цього внаслідок недостатнього рівня контролю або відсутності належної системи поводження з ТПВ щороку утворюється понад 27 тис. стихійних сміттєзвалищ (1). Відсутність системи перероблення ТПВ, в тому числі харчових (комунальних), та надмірна залежність від захоронення ТПВ є порушенням європейських стандартів у цій сфері діяльності та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, підписаної Україною у 2014 році.

У пункті 1 Прогнозу впливу реалізації проекту розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року» на ключові інтереси заінтересованих сторін метою проекту розпорядження визначено забезпечення ефективного функціонування системи управління відходами в Україні на інноваційних засадах, а у пункті 2 для заінтересованої сторони «Населення України» зазначено ключовий інтерес «реалізація права на безпечне для життя і здоров'я довкілля» та основним поясненням, чому саме реалізація проекту розпорядження призведе до очікуваного позитивного впливу, визначено створення інфраструктури об'єктів поводження з відходами, що сприятиме зменшенню надходження небезпечних хімічних речовин до навколишнього природного середовища.

Отже, коротко проведемо аналітичне дослідження проекту плану на предмет реальності виконання інфраструктурних заходів, що є по суті справи серцевиною управління відходами взагалі та, у тому числі, ТПВ. Зазначимо, що у стратегії вживається термін «побутові відходи», тоді коли у проекті плану його промовисто замінено на «муніципальні відходи» (далі - МВ). Тим самим, очевидним є натяк на принциповий підхід розробників проекту плану до шляхів вирішення проблеми управління ними.

У розділі 2 «Муніципальні відходи» пропонується виконання 5 завдань та до них 25 заходів, з яких тільки 6 містять інфраструктурні заходи, а решта по суті своїй є нормотворчого та організаційно-методичного характеру. Найсуттєвішими є 2.3.2 «Будівництво та розміщення регіональних комплексів з

відновлення муніципальних відходів, запланованих в рамках регіональних планів управління відходами на основі кластерного підходу», а також 2.5.3 «Створення нових та збільшення потужностей існуючих об'єктів / установок оброблення осаду стічних вод із потужністю розрахованою на популяційний еквівалент понад 50000», де відповідальними виконавцями на першому місці визначено органи місцевого самоврядування (далі - ОМС), строк виконання для всіх заходів з 2023 до 2030 року. Отже, і джерела фінансування те ж з місцевих бюджетів.

Ця ж тенденція спостерігається і в інших важливих розділах проекту плану. Так у розділах 3 «Небезпечні відходи» та 4 «Промислові відходи» відповідно заходами 3.2.7 та 4.2.7 приведення об'єктів оброблення небезпечних відходів і промислових відходів у відповідність до встановлених вимог теж покладається на ОМС у двохрічний строк після затвердження відповідних планів заходів. У розділах 8 «Відходи електричного та електронного обладнання», 9 «Відпрацьовані батарейки, батареї та акумулятори», 10 «Медичні відходи», 11 «Зняті з експлуатації транспортні засоби» створення інфраструктури щодо збирання, зберігання, розбирання, повторного використання та відновлення відповідних відходів (заходи 8.2.4, 9.2.4, 10.1.4, 11.2.3 проекту плану) покладається знову ж таки на ОМС з строком виконання у останні 7 років дії плану (2024 - 2030). А, крім цього, ОМС ще необхідно виконати заходи з інвентаризації відповідних відходів об'єктів збирання та оброблення, приймання та розбирання, а також в окремих випадках навіть проведення необхідних досліджень.

Ключові ЦОВВ, що повинні бути на першому місці виконавцями, Мінінфраструктури, Мінрегіон, Мінприроди, Мінекономрозвитку України та інші йдуть виконавцями тільки після ОМС та обласних державних адміністрацій (далі - ОДА) на третьому та нижчих місцях. Зазначені ЦОВВ, за рідким виключенням, йдуть на перших місцях головних виконавців у заходах щодо розроблення великої кількості законодавчих, нормотворчих, методичних, інституційно-структурних документів, які є звичайно важливими, але не вирішальними в ході реалізації ключових інфраструктурних заходів плану, а отже ці ЦОВВ будуть виконувати лише методичні, експертні та контрольні функції.

Із наведеного вище аналітичного дослідження проекту плану зрозуміло, що з таким підходом до вирішення проблеми управління ТПВ до 2030 року і далі її вирішити не вдасться. Є очевидним, що реальних джерел фінансування не визначено, оскільки на реалізацію вищезазначених заходів кошти у місцевих бюджетах в такій великій кількості відсутні. Особливо це стосується таких областей, як Тернопільська, які є депресивними територіями, що існують виключно за рахунок дотацій з державного бюджету.